

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
АНДИЖОН МАШИНАСОЗЛИК ИНСТИТУТИ

МАШИНАСОЗЛИК
ИЛМИЙ-ТЕХНИКА ЖУРНАЛИ

МИНИСТЕРСТВО ВЫСШЕГО И СРЕДНЕГО СПЕЦИАЛЬНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН
АНДИЖАНСКИЙ МАШИНОСТРОИТЕЛЬНЫЙ ИНСТИТУТ

НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
МАШИНОСТРОЕНИЕ

MINISTRY OF HIGER AND SECONDARY SPECIALIZED
EDUCATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN
ANDIJAN MACHINE-BUILDING INSTITUTE

SCIENTIFIC AND TECHNICAL JOURNAL
MACHINE BUILDING

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси (ОАК) Раёсатининг 2021-йил 30-декабрдаги 310/10-сон қарори билан Андижон машинасозлик институтининг “Машинасозлик” илмий-техника журнали “ТЕХНИКА” ва “ИҚТИСОДИЁТ” фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) ва фан доктори (DSc) илмий даражасига талабгорларнинг диссертация ишлари юзасидан асосий илмий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий наشرлар рўйхатига киритилган.

Ушбу журналда чоп этилган материаллар таҳририятнинг ёзма рухсатисиз тўлиқ ёки қисман чоп этилиши мумкин эмас. Таҳририятнинг фикри муаллифлар фикри билан ҳар доим мос тушмаслиги мумкин. Илмий-техника журналида ёзилган материалларнинг ҳаққонийлиги учун мақоланинг муаллифлари масъулдирлар.

Quyosh havo qizdirgich qurilmalarining samaradorligiga ta'sir etuvchi omillar <i>Uzbekov Mirsoli Odiljonovich, Boynazarov Bekzod Baxtiyorovich</i>	71
Methodology for designing an autonomous solar power plant for energy saving and increasing energy efficiency at "BMAX BUILDING MATERIALS" enterprise <i>Mirzoyev Narzullo Nuriddinovich, Makhsudov Mokhirbek Tolibjonovich</i>	78
Chiqindi parlardan muqobil energiya manbalari sifatida foydalanish istiqbollari <i>Turg'unova Nodira Baxadirovna</i>	86
Elektr energiyasi sifat ko'rsatkichlarining o'zgarishini sanoat korxonalaridagi elektr qurilmalarining resurs tejamkorligiga ta'siri <i>Xolmatov Behzodjon Baxodirovich</i>	94
Dvigatellarning yuklama diagrammalari va ularning quvvatini tanlash <i>Zokirova Irodaxon Zakrullayevna, Yunusov Ilxomjon Ismoiljon o'g'li</i>	100
Системный анализ и классификация типичных дефектов и неисправностей и электрических приводов переменного тока с трехфазными асинхронными двигателями при высокоскоростном движении, ориентированных на их диагностику <i>Якубов Миржалил Сагатович, Сагатова Муборак Абдумалик Кизи</i>	107
ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШИНИ МЕХАНИЗАЦИЯЛАШ ТЕХНОЛОГИЯСИ	113
Qishloq xo'jaligi texnikalari parkini innovatsion texnik tizimlar asosida boshqarish va texnikaviy xizmatlar ko'rsatish mexanizmini takomillashtirish <i>Igamberdiev Asqar Kimsanovich</i>	113
Sifat menejmentining sodda statistik usullari <i>A.A.Mamajonov, Z.F.Xamrakulova</i>	123
Tolali chiqindilarni turlari va ularni tozalash uskunalarini analitik taxlili <i>Muminov Ulug'bek Mamitbekovich, Muminova Guzalxon Usupjonovna</i>	134
Methods of obtaining quality raw silk by modifying cocoon raw materials with surfactants <i>Xamrakulova Zarnigor, Muminov Omadjon, Sulaymonov Sharifjon</i>	140
Ta'minlagichning gorizontall lenta yuzasida paxta qatlamini tekislash jarayonini o'rganish <i>Toxirova Maftuna Umidjon qizi, Kosimov Xusanboy Xaydarovich, Muradov Rustam Muradovich, Sarimsaqov Olimjon Sharipjanovich</i>	149
Don mahsuloti namlik ko'rsatkichini aniqlashda metrologik kuzatuvchanlik va uni ta'minlash <i>Xamdamov Baxrom Raimdjonovich, Abdujaborov Obidjon Oribjonovich</i>	155

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШИНИ МЕХАНИЗАЦИЯЛАШ ТЕХНОЛОГИЯСИ.

Igamberdiev Asqar Kimsanovich

“TIQXMMI” Milliy tadqiqot universiteti professori, texnika fanlari doktori

e-mail: asqar1959@mail.ru,

тел: +998946412498

QISHLOQ XO‘JALIGI TEXNIKALARI PARKINI INNOVATSION TEXNIK TIZIMLAR ASOSIDA BOSHQARISH VA TEXNIKAVIY XIZMATLAR KO‘RSATISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH

УПРАВЛЕНИЕ ПАРКОМ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ТЕХНИКИ НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНИЧЕСКИХ СИСТЕМ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕХАНИЗМА ОКАЗАНИЯ ТЕХНИЧЕСКИХ УСЛУГ

MANAGEMENT OF THE FLEET OF AGRICULTURAL MACHINERY ON THE BASIS OF INNOVATIVE TECHNICAL SYSTEMS AND IMPROVEMENT OF THE MECHANISM FOR PROVIDING TECHNICAL SERVICES

Annotatsiya

Ushbu maqolada qishloq xo‘jaligi texnikalari parkini innovatsion texnik tizimlar asosida boshqarish va texnikaviy xizmatlar ko‘rsatish mexanizmini takomillashtirish bo‘yicha tavsiyalar berilgan. Jumladan, paxtachilik-to‘qimachilikka ixtisoslashgan klasterlarning qishloq xo‘jalik texnikalari parkini innovatsion texnik tizimlar asosida boshqarish zarurati borligi e‘tirof etilgan. Ushbu tizimlarga texnikaviy xizmatlar ko‘rsatish (texnikalardan foydalanish, reglamentli texnik xizmat ko‘rsatish, saqlash), texnik servis (dilerlik) ko‘rsatish (mobil va muqim xizmatlar ko‘rsatish, ehtiyot qismlar bilan ta‘minlash), texnikalarni qayta tiklash (nosoz texnikalarni sotib olish, butlash, va qayta sotish, detallar va ehtiyot qismlar resursini tiklash, detallar va ehtiyot qismlarni almashtirish va sotish), ilm-fan va ishlab chiqarishni integratsiyalash (innovatsion texnika va texnologiyalarni ishlab chiqarishda qo‘llash, ilm-fan va texnika yutuqlarini ishlab chiqarishga joriy etish, yangi innovatsion texnika va texnologiyalarni targ‘ib etish) bo‘limlarini joriy etish tavsiya etilgan.

Аннотация

В данной статье даны рекомендации по управлению парком сельскохозяйственной техники на основе инновационных технических систем и совершенствованию механизма оказания технических услуг. В частности, признается необходимость управления парком сельскохозяйственной техники кластеров, специализирующихся на хлопково-текстильном производстве на основе

инновационных технических систем. Инновационным техническим системам рекомендуется внедрить отделы технических услуг (эксплуатация парком сельскохозяйственной техники, регламентное обслуживание и хранение), отделы технического (дилерского) сервиса (оказание мобильных и стационарных услуг, обеспечение запасными частями), отделы услуги по восстановлению сельскохозяйственной техники и оборудования (покупка, ремонт и перепродажа неисправной техники и оборудования, восстановление ресурсов деталей и запасных частей, замена деталей и запчастей и продажа), отделы интеграция науки и производства (применение в производство инновационной техники и технологий, внедрение в производства достижения науки и техники, реклама новой инновационной техники и технологии).

Abstract

This article provides recommendations for managing the fleet of agricultural machinery based on innovative technical systems and improving the mechanism for providing technical services. In particular, the need to manage the fleet of agricultural machinery of clusters specializing in cotton and textile production based on innovative technical systems is recognized. Innovative technical systems are recommended to introduce technical service departments (operation of the agricultural machinery fleet, routine maintenance and storage), technical (dealer) service departments (provision of mobile and stationary services, provision of spare parts), service departments for the restoration of agricultural machinery and equipment (purchase, repair and resale of faulty machinery and equipment, restoration of resources of parts and spare parts, replacement of parts, spare parts and sale), departments of integration of science and production (application of innovative equipment and technologies in production, introduction of achievements of science and technology in production, advertising of new innovative equipment and technology).

Kalit soʻzlar: qishloq xoʻjaligi texnikalari parki, texnik tizim, texnikaviy xizmat, klaster, servis, resurs, tiklash, sotish.

Ключевые слова: парк сельскохозяйственной техники, техническая система, кластер, сервис, ресурс, восстановление, продажа.

Keywords: agricultural machinery park, technical system, cluster, service, resource, restoration, sale.

Kirish. Qishloq xoʻjaligi mahsulotlari ishlab chiqarish jarayonida har bir yetishtirilayotgan ekin turining agrotexnikasini inobatga olgan holda unga xos boʻlgan turli qishloq xoʻjaligi texnikalari parki qoʻllaniladi.

Qishloq xoʻjaligi mahsulotlari ishlab chiqaruvchilar ehtiyojlaridan kelib chiqib qishloq xoʻjaligi texnikalari parki taʼminoti, ularning foydalanishdagi texnik holati yaroqliligini taʼminlashlari uchun joylarda servis masalalariga alohida eʼtibor berilishi kerak [1,2,3].

Odatda qishloq xo'jaligi texnikalari servisi - texnikalar savdosi, ehtiyot qismlar ta'minoti, logistika, texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash hamda sifat tahlili xizmatlaridan iboratdir.

Bu masalada muammo shundaki, qishloq xo'jaligi texnikalari servisi texnik xizmat ko'rsatish va ta'mirlash ishlari uchun yetarli texnologik jihozlar hamda mutaxassislarining yetishmovchiligi, ixtisoslashmagan sharoitda amalga oshirilishi ularning ishga yaroqligi bo'yicha sifat ko'rsatgichlarining pastligi bilan bir vaqtda bajarilgan ishlar tannarxining ortib ketishiga sabab bo'lmoqda [4, 5].

Ma'lumotlarga ko'ra, mexanizatsiyalashgan dala ishlarini bajarishda ish vaqtining 2/3 qismini yo'qotilishi qishloq xo'jaligi texnikalari texnik qarovi va ta'mirlash ishlarining qoniqarsiz tashkil etilishi hisobiga sodir bo'ladi [6,7]. Buning uchun IT texnologiyalari qo'llanilgan zamonaviy qishloq xo'jaligi texnikalari servisini amalga oshiruvchi master yoki injener malakasiga ega bo'lgan malakali xodimlarga bo'lgan zarurat sezilmoqda.

Yetakchi xorij davlatlari, xususan Yevropa Ittifoqi va AQSHda qishloq xo'jaligi texnikalari servisi ixtisoslashgan firmalar tomonidan amalga oshiriladi. Bu davlatlarda aksariyat fermerlar o'zlarining servis ob'ektlariga ega emas. Qishloq xo'jaligi texnikalari servisi dilerlar tomonidan amalga oshiriladi.

Xozirgi kunda qishloq xo'jaligi texnikalari parkidan foydalanishda avvalo ularning foydalanish ko'rsatgichlarini yaxshilash, ish unumini oshirishning eng zamonaviy usullardan foydalanish hamda bajariladigan ishlarining tashkil etishning yangi tartib va qoidalari ishlab chiqarishga joriy qilinishi talab etiladi.

Shuni ta'kidlash kerakki, Respublikamiz agrar sohasi uchun qishloq xo'jalik texnikalarini ishlab chiqarish, yetkazib berish, texnik xizmat ko'rsatish hamda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqaruvchilarga mexanizatsiyalashgan texnikaviy xizmatlar ko'rsatishning yagona o'zaro bog'langan tizimi yaratilgan va qishloq xo'jaligi korxonalari, tashkilotlar qishloq xo'jalik texnikalari parklarini qayta jihozlashga erishgan.

Shunga qaramasdan, qishloq xo'jalik texnikalari parklarining texnikaviy va texnologik xizmatlar ko'rsatish faoliyatini takomillashtirish talab etilmoqda. Bundan tashqari qishloq xo'jaligini ishlab chiqarishini to'la mexanizatsiyalash, texnikalardan samarali foydalanish, agrotexnik tadbirlarni o'z vaqtida sifatli bajarish, nazorat qilish, agregatlarni agrotexnik talablarga mos rostlash, foydalanish ko'rsatkichlarini tahlil qilish, nosozliklarni operativ bartaraf etish, diagnostikalash va to'g'ri saqlash kabi ko'p muammolar o'z yechimini to'la topa olmayapdi.

Tadqiqot uslubi. Respublikamiz qishloq xo'jaligi "Klaster" tizimiga o'tganligi sababli mavjud qishloq xo'jaligi texnikalari parki yangilandi. Yangilangan qishloq xo'jaligi texnikalari parki aynan klasterlarda to'la shakllantirildi. Biroq, yangi texnikalarning konstruksiyalarida kengroq gidravlik va elektr uzatmali avtomatik boshqaruv va elektronika (bort kompyuterli) tizimlari keng qo'llanilmoqda. Texnik jihatdan zamonaviy, o'ta murakkab konstruksiyaga ega bo'lgan bunday texnikalarni samarali boshqarishning texnik servis va innovatsion texnologiyalar asosida amalga oshirish uslubi tavsiya etiladi. Aynan "Klaster"

tizimi qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini yetishtirish uchun zarur zamonaviy kishloq xo‘jaligi texnikalari bilan ta‘minlash va ulardan samarali foydalanish zaruratini belgilab beradi.

Tahlillar va natijalar. Ma‘lumki, qishloq xo‘jaligi texnikalari parkining son va sifat miqdori yer maydoniga, faoliyat yuritadigan xo‘jalikning joylashuvi va tuproq-iqlim sharoitiga bog‘liq. Oxirgi yillarda tashkil etilgan, faoliyat yuritayotgan qishloq xo‘jaligi klasterlarining nomi, joylashgan o‘rni va maydonlari quyidagi jadvalda o‘z aksini topgan

Faoliyat yuritayotgan qishloq xo‘jaligi klasterlari

№	Paxtachilik klasteri nomi	Tashkil etilgan tuman nomi	Tashkil etilgan klasterlar maydoni, ga
Qoraqalpog‘iston Respublikasi			
1	“Boston klaster” MCHJ	Ellikqal‘a	11040
2	“Amudaryotex” MCHJ QK	Amudaryo	7000
3	“Beruniy klaster” MCHJ	Beruniy	10275
Andijon viloyati			
4	“Xanteks” MCHJ	Qo‘rg‘ontepa	8186
5	“Digital Prime Textile” MCHJ	Baliqchi	10489
6	“SAYYORA FAVVORASI” XK	Bo‘z	5400
7	“Xo‘jaobod Fayz-M” XK	Xo‘jaobod	2131
8	“Vodiy Sanoat Faxri” MCHJ	Ulug‘nor	9014
9	“Marhamattekstil” MCHJ QK	Marhamat	5092
10	“Best Textile International”,	Izboskan	7988
11	“Sohib Omad Barakasi” MCHJ		
12	“Saxovat teks” MCHJ	Shaxrixon	7345
13	“Al‘yorteks” MCHJ QK	Jalaquduq	4720
Buxoro viloyati			
		Vobkent	10400
		G‘ijduvon	9800
		Kogon	3600
14	“Buhoro Agro Klaster” MCHJ	Shofrikon	6000
		Buxoro sh	200
		Qoravulbozor	5200
		Peshku	8500
		Jami	43700
15	“BST Cluster” MCHJ	Romitan	7450
16	“Merganteks” MCHJ	Qorako‘l	6000
17	“Parvoz Humo Ravnaq Trans” MCHJ	Olot	8000
18	“QORAKO‘L KUMUSH KALAVA” MCHJ	Qorako‘l	2000

19	“BAHOR CHANCE TEXTILE” MCHJ	Kogon	3000
20	“WBM Romitex” MCHJ	Buxoro, Jondor, Romiton	23800
21	“BUXORO ZARHAL TEKS” MCHJ	Shofirkon	3000
Jizzax viloyati			
22	“Jizzax Industrial To‘qima” MCHJ	Sh.Rashidov	5000
23	“Jizzax Kenteks” MCHJ	Zafarobod	8100
24	“Sangzor-textile” MCHJ	Do‘stltk	8000
25	“SILVERLEAFE VMV AGRO TRADE” MCHJ	Paxtakor	2000
26	“Hayotbek textil” MCHJ	Sh.Rashidov	2200
Qashqadaryo viloyati			
27	“Guzor Tekstil Impeks” MCHJ	Mirshikor	14026
28	“Bunyodkor” MCHJ	Koson	2000
29	“Oq saroy textile” MCHJ, (“Oq saroy klaster” MCHJ)	Shaxrisabz Qamashi	12800
30	“Shaxrisabz Tekstil” MCHJ, (“Oq saroy klaster” MCHJ)	Yakkabog‘	6900
31	“Sulton Teks Group” MCHJ	Qarshi	10000
32	“Indorama” MCHJ XK (Singapur)	Kasbi, Nishon	25000
Navoiy viloyati			
33	“Navbahor tekstil” MCHJ	Navbahor Konimex	8287
34	“Baxt tekstil” MCHJ	Qiziltepa Xatirchi	25513
Namangan viloyati			
35	“Textile Finance Namangan” MCHJ XK	Uchqo‘rg‘on	9836
36	“Toshbuloq Teks” MCHJ	Namangan	6050
37	“Namangan To‘qimachi” MCHJ	Chortoq, Chust	5071
38	“Namangan Momiq Sochiqlari” MCHJ	Mingbuloq	12916
39	“Uztex Uchkurgan” MCHJ QK	Norin	6338
40	“Uchkurgan Textile” MCHJ	Uychi	6269
Samarqand viloyati			
41	“Marokand Sifat” MCHJ	Narpay	7136
42	“Ziyovuddin tekstil” MCHJ	Paxtachi	8200
43	“Kattaqo‘rg‘on klaster” MCHJ	Kattaqo‘rg‘on	11600
44	“Samarqand Kamalak Invest tekstil” MCHJ	Pastdargom Nurobod	10900

45	“Samarqand kotton klaster” MCHJ	Payarik	13800
46	“Marokand Sifat Tekstil” MCHJ	Ishtixon	8600
47	“Amin invest international” va “Artek International” MCHJ QK	Pastdargom	6500
48	“Koreya Samarqand” MCHJ	Oqdaryo	5300
Toshkent viloyati			
49	“ABC Oqqo‘rg‘o‘n Agro Classter” MCHJ	Oqqo‘rg‘on	12700
50	“Maxim Gold Tex” MCHJ	Buka	13925
51	“Kukcha tekstil” MCHJ	O‘rta Chirchiq	8589
52	“Nature Cotton” MCHJ XK (“AGRO TEKS ALLIANCE” MCHJ)	Piskenet	8406
53	“Textile Technologies Group” MCHJ XK	Chinoz	6400
54	“TST Klaster” MCHJ	Quy Chirchiq	13200
Farg‘ona viloti			
55	“RusUzbekteks” MCHJ	Rishton	6245
56	“BAXODIR LOG‘ON TEKSTIL” QK	Yozyovon	5390
57	“Fergana Oseana” MCHJ QK	Farg‘ona	6500
58	“Bulut Textile” MCHJ	O‘zbekiston	4725
59	“Fergana Spinning” MCHJ	Bog‘dod	5200
60	“EXPO KOLLOR PRIN TEKS” MCHJ	Toshloq	5195
61	“Global tekstil solushn” MCHJ QK	Qo‘sh tepa	8000
62	“Real Trans Logistiks” MCHJ	Uchko‘prik	5700
Xorazm viloyati			
63	“Textile Finance Xorazm” MCHJ XK	Shovot	9188
64	“Xorazm Tex” MCHJ	Xanka	10200
65	“Khiva Cluster” MCHJ	Xiva	5600
66	“Great Cotton export” MCHJ	Xozarasp	2400
67	“Shovot Tekstil” MCHJ QK	Yangibozor	8705
68	“Kobotex” MCHJ QK	Bog‘ot	6600
Surxondaryo viloyati			
69	“Surxondaryo agro xizmat” MCHJ	Angor, Qizirik	6000
70	“Shoshmoxkashshob” MCHJ	Uzun, Oltinsoy	6600
71	“Chinoz Textile” MCHJ	Sho‘rchi	7100
	“Billur Teks” MCHJ		
72	“SURXON SIFAT TEKSTIL” MCHJ	Denov	10538
73	“Termiz Jayxun klaster” MCHJ	Jarqo‘rg‘on Qumqo‘rg‘on	7100
74	“Guzor Tekstil Impeks” MCHJ	Angor	14026

Sirdaryo viloyati			
75	“BEK Sluster” MCHJ	Mirzaobod, Xovos	14200
76	“Indorma” MCHJ XK(Singapur)	Sardoba, Oq-Oltin	25000
77	“Boyovut Texno klaster” MCHJ	Boyovut	10500
78	“Poli teks” MCHJ	Sayxunobod	3030

Ma'lumki, qishloq xo'jaligi klasterlari mamlakatlar iqtisodiyotida muhim ahamiyat kasb etishi xorijda qishloq xo'jaligida faolit yuritayotgan klasterlar bo'yicha tadqiqot olib borgan A.A. Nastin, A.S.Xuxrin, V.N.Samaruxa kabi olimlarning ishlarida, jumladan, iqtisod fanlari doktori M.Raxmatovning ishlarida tahlil qilingan va asoslangan.

Biroq, shuni ta'kidlash kerakki, Respublikamizda yangi tashkil etilayotgan va faoliyat ko'rsatayotgan klasterlarda qishloq xo'jaligi ekinlarini yetishtirish uchun zarur qishloq xo'jaligi texnikalari parki, soni, tarkibi, ulardan samarali foydalanish, jumladan, yuqori quvvatli traktorlarning imkoniyati darajasida mashina traktor agregatlarini tuzish, yuqori quvvatli traktor va zamonaviy qishloq xo'jalik mashinali energiyatejamkor agregatni maqbul tuzishni hisoblash, energiya vositasi va agregatlanadigan qishloq xo'jaligi mashinasini tanlash usullari, muayyan ish sharoitida bajarishi kerak bo'lgan texnologik operatsiyaning zarur sifati, maksimal ish unumi va minimal yonilg'i iste'molini ta'minlash, ya'ni minimal energiya sarflashga erishish mumkinligini ochib beradigan masalalar hali yetarli darajada yoritilmagan [8].

Shuning uchun “Klaster” tizimi yagona texnologik zanjirga birlashtirilgan korxonalar majmui ilm-fan, ta'lim hamda ishlab chiqarish integratsiyasini chuqurlashtirish, yangi innovatsion texnologiyalarni amaliyotga jadal joriy etishni taqazo etadi.

Ayniqsa, xorijiy va mavjud qishloq xo'jaligi texnikalari parkini innovatsion texnik tizimlar asosida boshqarish va ulardan foydalanish darajasini oshirish uchun yangi texnologik va texnikaviy xizmatlar ko'rsatish tizimlarini yaratish va ularni boshqarishni tartib va qoidalarini ishlab chiqish dolzarb masala hisoblanadi.

Buning uchun paxtachilik-to'qimachilikka ixtisoslashgan klasterlarning qishloq xo'jalik texnikalari parkini innovatsion texnik tizimlar asosida boshqarish hozirgi davrda zarur va maqsadga muvofiq hisoblanadi. Ushbu tizimlarga texnikaviy xizmatlar ko'rsatish (texnikalardan foydalani, reglamentli texnik xizmat ko'rsatish, saqlash), texnik servis (dilerlik) ko'rsatish (mobil va muqim xizmatlar ko'rsatish, ehtiyot qismlar bilan ta'minlash), texnikalarni qayta tiklash (nosoz texnikalarni sotib olish, butlash va qayta sotish, detallar va ehtiyot qismlar resursini tiklash, detallar va ehtiyot qismlarni almashtirish va sotish), ilm-fan va ishlab chiqarishni integratsiyalash (innovatsion texnika va texnologiyalarni ishlab chiqarishda qo'llash, ilm-fan va texnika yutuqlarini ishlab chiqarishga joriy etish, yangi innovatsion texnika va texnologiyalarni targ'ib etish) bo'limlarini joriy etish zarur.

Yuqoridagi ma'lumotlar asosida "Klaster" tizimida qishloq xo'jaligi texnikalari parkini innovatsion texnik tizimlar asosida boshqarish, texnologik va texnikaviy xizmatlar ko'rsatish mexanizmini takomillashtirish, malakali kadrlarni jalb etish mexanizmini o'zida aks etgan paxtachilik-to'qimachilikka ixtisoslashgan klasterlarning qishloq xo'jaligi texnikalari parkini innovatsion texnik tizimlar asosida boshqarish sxemasi tavsiya etiladi.

"Klaster" tizimida qishloq xo'jaligi texnikalari parkini innovatsion texnik tizimlar asosida boshqarishni samarali hal etishda zamonaviy kompyuter va boshqarish tizimlari bilan jixozlangan texnikalarni innovatsion texnik tizimlar asosida boshqaradigan yuqori malakali muhandis-mexaniklarni tayyorlash zarur. Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining yangi bosqichga o'tish davrida ish beruvchilarning, jumladan, "Klaster" tizimining ushbu darajadagi kadrlarga bo'lgan talabi sezilarli darajada oshishi muqarrar bo'ladi.

Ishlab chiqarish sharoiti tahlillari natijalari shuni ko'rsatadiki, ushbu sohadagi yuqori malakali mutaxassislariga bo'lgan ehtiyoj har bir klasterda yiliga kamida 5-10 kishini tashkil etib, barqaror o'sish tendensiyasiga ega bo'lishi bashoratlanmoqda.

Bunda paxtachilik-to'qimachilikka ixtisoslashgan klasterlarning texnik tizimlariga texnikaviy xizmatlar ko'rsatish, texnik servis (dilerlik), texnikalarni qayta tiklash, ilm-fan va ishlab chiqarishni integratsiyalash tizimlari kirishi tavsiya etiladi.

Har bir tizim o'zining bo'limlariga ega bo'lib, tizimlarni mukammal faoliyat ko'rsatishini (funksiyasini) ta'minlaydi.

Texnikaviy xizmatlar ko'rsatish tizimi texnikalardan foydalanish, texnikalarga reglamentli xizmat ko'rsatish va texnikalarni saqlash bo'limlarini o'z ichiga oladi. Texnikalardan foydalanish bo'limi parkdagi yuqori unumli (traktorlar, g'alla kombaynlari, paxta terish mashinalari va boshqa) agregatlar yordamida ko'p energiya talab etiladigan

agrotexnik tadbirlarni (yer xaydash, tirmalash, chuqur yumshatish, ekinlar hosilini yig'ishtirib olish va boshqalar) shartnoma asosida bajarish faoliyati bilan shug'ullanadi. Texnikalarga reglamentli xizmat ko'rsatish bo'limi texnikalar parkini yaroqli bo'lishini, foydalanish jarayonida sodir bo'lgan nosozliklar va talab etiladigan sozlashlarni operativ bajarilishini ta'minlash faoliyati bilan shug'ullanadi. Texnikalarni saqlash bo'limi parkdagi traktor va qishloq xo'jaligi mashinalarini mavsum tugagandan keyin qisqa yoki uzoq muddatga saqlashga tayyorlash, saqlash davrida va saqlashdan olishda malakali texnik xizmat ko'rsatish faoliyati bilan shug'ullanadi.

Texnik servis (dilerlik) tizimi mobil va muqim xizmat ko'rsatish hamda ehtiyot qismlar bilan ta'minlash bo'limlarini o'z ichiga oladi. Mobil xizmat ko'rsatish bo'limi yuqori unumli (traktorlar, g'alla kombaynlari, paxta terish mashinalari va boshqa) agregatlar bilan dala sharoitida agrotexnik tadbirlarni bajarish jarayonida sodir bo'lgan buzilish, sinish, ishlamay qolish kabi nosozliklarni maxsus jixozlarga ko'chma ustaxonalar va avtovositalar yordamida operativ bartaraf etish faoliyati bilan shug'ullanadi. Muqim xizmat ko'rsatish bo'limi dala sharoitida bartaraf etish qiyin, murakkab bo'lgan nosozliklarni stasionar sharoitda malakali mutaxassislar, zamonaviy qurilma va asbob uskunaralar yordamida bartaraf etish faoliyati bilan shug'ullanadi. Ehtiyot qismlar bilan ta'minlash bo'limi qishloq xo'jaligi texnikalari parkida sodir bo'ladigan nosozliklar va ularni kelib chiqish sababalari monitoringini olib boradi, tahlil qiladi va ehtiyot qismlar zaxirasining to'la ta'minotini boshqaradi.

Texnikalarni qayta tiklash tizimi nosoz texnikalarni sotib olish, butlash va qayta sotish, detallar va ehtiyot qismlar resursini tiklash va detallar va ehtiyot qismlarni almashtirish va sotish bo'limlarini o'z ichiga oladi. Nosoz texnikalarni sotib olish, butlash va qayta sotish bo'limi to'la ixtisoslashgan, barcha material texnik baza bilan ta'minlangan holda nosoz texnikalarni sotib olish, bo'laklash, yig'ish, butlash va qayta sotish faoliyati bilan shug'ullanadi. Detaillar va ehtiyot qismlar resursini tiklash bo'limi to'la ixtisoslashgan, barcha material texnik baza bilan ta'minlangan holda nosoz texnikalarni bo'laklash, yig'ish, butlashda zarur detallar va ehtiyot qismlarni resursini tiklash faoliyati bilan shug'ullanadi. Detaillar va ehtiyot qismlarni almashtirish va sotish bo'limi resursi tiklangan detallar va ehtiyot qismlarni sotish va resursi tiklanadigan detallar va ehtiyot qismlarni yig'ish faoliyatini olib boradi.

Ilm-fan va ishlab chiqarishni integratsiyalash tizimi innovatsion texnika va texnologiyalarni ishlab chiqarishda qo'llash, ilm-fan va texnika yutuqlarini ishlab chiqarishga joriy etish va yangi innovatsion texnika va texnologiyalarni targ'ib qilish bo'limlarini o'z ichiga oladi. Innovatsion texnika va texnologiyalarni ishlab chiqarishda qo'llash bo'limi xududning tabiiy iqlim sharoiti, yer maydonlari parametrlari va ishlab chiqariladigan qishloq xo'jaligi mahsulotlari turlariga mos keladigan yangi innovatsion texnika va texnologiyalarni iqtisodiy va texnik jihatdan tahlil qilish, tanlash hamda ishlab chiqarishda qo'llash faoliyati bilan shug'ullanadi. Ilm-fan va texnika yutuqlarini ishlab chiqarishga joriy etish bo'limi energiya va resurstejamkorlikka asoslangan yangi texnik yechimlarni topish, ekspertiza qilish

qilish, saralash, tanlash va ishlab chiqarishga etiy etish faoliyati bilan shug'ullanadi. Yangi innovatsion texnika va texnologiyalarni targ'ib etish bo'limi mamlakatimizda va xorijda yaratilgan innovatsion texnologiyalar va texnikalarni targ'ib etish (reklama), ko'rgazmalar tashkil etish, texnikalarni sotib olish va yetkazib berish bo'yicha shartnomalar tuzish faoliyati bilan shug'ullanadi.

Faoliyat ko'rsatish davrida orttirgan tajribalar, texnik-iqtisodiy, ijtimoiy faoliyat darajasiga qarab tizimlar soni, tizimlardagi bo'limlar soni takomillashtirilishi, yangi bo'limlar ochilishi yoki qisqarishi, shunga mos xolda malakali kadrlarga bo'lgan talablar ham o'zgarishi mumkin.

Xulosalar.

1. Respublikamiz klasterlari sharoitida qishloq xo'jaligi texnikalari parkini innovatsion texnik tizimlar asosida boshqarish va texnikaviy xizmatlar ko'rsatish mexanizmini takomillashtirish kabi namunaviy xizmat ko'rsatish tizimini yaratish dolzarb hisoblanadi.

2. Qishloq xo'jaligi texnikalari parkini boshqaruv tizimini takomillashtirishda texnikaviy xizmatlar ko'rsatish, texnik servis (dilerlik), texnikalarni qayta tiklash va ilm-fan va ishlab chiqarishni integratsiyalash tizimlari faolyatini ixtisoslashtirishni amalga oshirish bo'yicha innovatsion taklif va tavsiyalar taqdim etiladi.

3. Texnik jihatdan zamonaviy, o'ta murakkab konstruksiyaga ega bo'lgan qishloq xo'jaligi texnikalari parkini samarali boshqarishning texnik servis va innovatsion texnologiyalar asosida amalga oshirish uslubi tavsiya etiladi.

4. Qishloq xo'jaligi texnikalari parkini innovatsion texnik tizimlar asosida boshqarish, texnologik va texnikaviy xizmatlar ko'rsatish mexanizmini takomillashtirish, malakali kadrlarni jalb etish mexanizmini tumanlar miqyosidagi namunaviy Servis Markazlarida ham joriy etish tavsiya etiladi.

Adabiyotlar

1. "Qishloq xo'jaligini o'z vaqtida qishloq xo'jaligi texnikasi bilan ta'minlash mexanizmlarini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 10.05.2018 yil PQ-3712 son qarori.

2. "Qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqaruvchilarga mexanizatsiya va servis xizmatlarini ko'rsatish samaradorligini oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 29-maydagi PQ-3751 son qarori.

3. "Qishloq xo'jaligi mashinasozligini jadal rivojlantirish, agrar sektorni qishloq xo'jaligi texnikalari bilan ta'minlashni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashga oid chora-tadbirlar to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 31-iyuldagi PQ-4410-son qarori.

4. Igamberdiev A., Yo'ldoshev Sh. Qishloq xo'jaligi texnikasidan samarali foydalanish, texnik xizmat ko'rsatish tizimini yanada takomillashtirish muammolari/ Agrosanoat majmuasi uchun fan, ta'lim va innovatsiya, muammolar va istiqbollor mavzusidagi Xalqaro ilmiy-

amaliy anjumani maqolalar to'plami. (1-t'iplam). Toshkent. TIQXMMI, 22-23 noyabr 2019 yil, 404-410 b.

5. Igamberdiev A., Aliqulov S., Yo'ldoshev Sh.U. Qishloq xo'jaligi texnikalari parkidan samarali foydalanish va texnikaviy xizmatlar ko'rsatish mexanizmini takomillashtirish/ Agrosanoat majmuasi uchun fan, ta'lim va innovatsiya, muammolar va istiqbollar mavzusidagi Xalqaro ilmiy-amaliy anjumani maqolalar to'plami. (1-t'iplam). Toshkent. TIQXMMI, 22-23-noyabr 2019-yil, 411-419 b.

6. Igamberdiev A., Begaliev A., Usmanov E. Qishloq xo'jaligi texnikasi parkidan samarali foydalanish va texnikaviy xizmatlar ko'rsatish tizimini takomillashtirish/ Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari institutining 2021, 25-26-maydagi XX – Yosh olimlar, magistrantlar va iqtidorli talabalarning ilmiy-amaliy anjumani maqollar to'plami. Toshkent, TIQXMMI, 2021.- 6 b.

7. AK Igamberdiyev, N Kholikova, B Khakimov, E Usmanov, G Usmanova, A Sh Begaliyev. Efficient use of agricultural machinery park and improvement of technical services system. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. 996 (2022) 012015. 7 p.

8. Igamberdiev A.K., Xaliqova N.A., Razikov N.B., Usarov O.E. Yuqori quvvatli traktor va zamonaviy qishloq xo'jalik mashinali energiyatejamkor agregat tarkibini asoslash/№4(22).2020 Journal "Irrigatsiya va melioratsiya"73-77 b.

A.A. Mamajonov

Andijon mashinasozlik instituti
“MSMSM” kafedrası k.f.n. dotsent

Z.F. Xamrakulova

Andijon mashinasozlik instituti
“MSMSM” kafedrası tayanch doktoranti
zarnigorxamrakulova140@gmail.com

SIFAT MENEJMENTINING SODDA STATISTIK USULLARI

ПРОСТЫЕ СТАТИСТИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ

SIMPLE STATISTICAL METHODS OF QUALITY MANAGEMENT

Annotatsiya

Ushbu maqolada sifat menejmenti jarayonlarini takomillashtirishning sodda statistik metod (usul)lari yoritilgan. Maqolada ushbu metodlarni qo'llash sifat menejmenti tizimlari ning takomillashtirishda qanday natijalar berishi keltirilgan.

Аннотация

В этой статье подробно рассматриваются статистические методы улучшения процессов управления качеством. В статье представлены результаты применения этих методов на предприятии.